

Yttrande förslag till Handlingsplan för Skånes friluftsliv

LRF Skåne, Skåne-Blekinge Jordägareförbund och Södra lämnar härmed ett gemensamt yttrande gällande förslag till Handlingsplan för Skånes friluftsliv.

LRF Skåne och Skåne-Blekinge Jordägareförbund har under remisstiden getts möjlighet att träffa Länsstyrelsen för att diskutera vår syn på Handlingsplanen för Skånes friluftsliv. Vi ser detta som mycket positivt. Det är inte alltid som Länsstyrelsen i Skåne ger oss den möjligheten.

Allmänna synpunkter

Grundlagen

”2 kap Grundläggande fri- och rättigheter, 15 § Egendomsskydd och allemansrätt
Vars och ens egendom är tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller något annat sådant förfogande eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen.”

Miljöbalken

”3 kap 4 § Jord- och skogsbruk är av nationell betydelse.
Brukingsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen, och om detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra ett rationellt skogsbruk.”

Sammanfattning

- Undertecknade organisationer välkomnar fler människor ut i skogen och naturen på allemansrättens villkor men det måste också ske med respekt och hänsyn för det enskilda ägandet och brukandet
- Brukande av mark har alltid företräde före allemansrätten och friluftslivet.
- Vi anser det olämpligt att tala om att skyddade skogar på något sätt är mer värdefulla än produktionsskogsbruket.
- Vi ifrågasätter var lagstödet finns om att man har en rättighet att ha 300 meter till skyddad natur. Det måste tydliggöras i handlingsplanen att det alltid är upp till den enskilde markägaren att via civilrättsliga avtal bestämma om denne vill ingå i

naturvårdsavtal med skogsstyrelsen, nyttjanderättsavtal med kommunen eller med naturturismföretagare.

- Vi anser att myndigheterna alltid skall skydda de markägare som inte vill ingå avtal och att alla parter måste respektera det beslutet. Vem skyddar markägare som inte vill överutnyttjas av naturturism eller enskilda fritidsaktiviteter som ligger utanför allemansrätten? Myndigheterna ska skydda markägarnas ekonomiska intressen precis som man skyddar andra företagare.
- De ”sociala värden” som finns för allmänheten att vistas i naturen gäller även de som verkar på landsbygden och som brukar jord och skog för sin utkomst.

Först vill vi ifrågasätta behovet av en Handlingsplan för friluftslivet. Vi anser att den svenska allemansrätten ger allmänheten och turister stora möjligheter att röra sig fritt såväl på privat som på offentligt ägd mark. Vi anser därför att det inte finns något behov av en strategi för friluftslivet i Skåne.

Om Länsstyrelsen i Skåne trots våra synpunkter avser att besluta om en strategi för friluftslivet vill LRF Skåne, Skåne-Blekinge Jordägareförbund och Södra lämna nedan synpunkter.

De ställningstaganden som strategin föreslår skall gälla enbart för offentligt ägd mark. Privat mark skall enbart omfattas av strategins ställningstagande om det sker via frivilliga åtaganden eller frivilliga avtal.

Att publicera ”lämpliga” områden för friluftslivet anser vi strida mot GDPR och vi emotsätter oss att ”dessa” områden läggs in i en webbportal. Vi anser att privata markägare skall skyddas mot att deras marker exploateras för friluftslivet via internet eller andra webbportaler.

Staten äger mark i Skånes Nationalparker, i Naturreservat och därutöver ca 13 500 ha skog i Skåne. Utöver detta äger kommunerna i Skåne mark och det finns även ett antal kommunala naturreservat.

LRF/LRF Skogsägarna, Sveriges Jordägareförbund och Ekoturismnäringen arbetar med att ta fram ett avtal som skall skydda markägarna mot överexploatering, samt tydligt visa på aktörernas olika ansvars-områden. Det skall tydligt framgå vem som ansvarar för vad och vilka skyldigheter man har gentemot markägarna. Avtal för friluftslivet skall/kan tecknas med kommuner och andra myndigheter, turistföretag och friluftslivsorganisationer som vill nyttja annans mark för friluftsliv. Inte minst årets torka visar på vikten av avtal vad gäller eldningsförbud, men även när det gäller andra åtgärder t ex sophantering, parkeringsplatser mm.

Allemansrätten ger alla medborgare rätt att vistas i den svenska och skånska naturen. Detta är en förmån som inte är alla medborgare förunnat i andra länder. Vi stödjer allemansrätten men den får inte innebära ett hinder för jord- och skogsbruket. Inte störa och inte förstöra är ledord för allemansrätten och dessa ledord måste förstärkas. Vi är positiva till att Länsstyrelsen i Skåne vill öka kunskapen om allemansrätten till allmänheten och turister m fl.

Det är markägarens skog när den sköts och brukas, men det är ”min” skog som avverkas. Allmänheten vandrar, plockar bär och svamp och anser därför att det är deras skog som

”skövlas” när den avverkas. Skogar och marker måste skötas och vårdas och om man gör det på ett bra sätt vill myndigheter och allmänhet skydda skogen mot avverkning. Man får inte heller glömma att markägaren efter avverkning är skyldig att återplantera ny skog.

För drygt ett sekel sedan var Sverige, i stort sett, avskogat på många håll. Privata initiativ återbeskogade landet och i Skåne planterades stora arealer ädellövskog. I många fall var detta emot myndigheternas rekommendationer då de ville att man i första hand skulle plantera granskog. Det är alltså inte på grund av myndigheter och statens agerande och deras intentioner som vi har vackra ädellövskogar i Skåne. Det är tack vare privata markägare, som emotsatte sig myndigheterna, som vi idag har ädellövskog i Skåne. Nu vill myndigheterna ”bestraffa” dessa mark-ägare och skydda dessa skogar bl a för befrämjande av friluftsliv.

Vi är mycket tveksamma till att kommunerna skall säkerställa att tätortsnära naturområden skyddas mot exploatering (om det inte gäller offentligt ägd mark). Privat brukande av tätortsnära mark måste garanteras. Mot detta skall ställas att när högproduktiv jordbruksmark exploateras så accepterar länsstyrelsen exploateringen trots att vi har en nationell och regional livsmedelsstrategi med målsättning att öka den svenska livsmedelsproduktionen.

I bakgrundstexten används ordet ”oexploaterade”. Detta är en definitionsfråga. I Sverige är i princip all natur brukad och skulle därför kunna tolkas som ”exploaterad” fast i positiv bemärkelse. Ordet ”oexploaterad” bör strykas.

Även ordet ”skyddade” används många gånger i handlingsplanen och i olika sammanhang. Vad som avses är mycket oklart. Skyddande från brukande, som pågått i tusentals år eller från exploatering för byggnad av bostäder, verksamhetsområden och infrastruktur?

Skrivelsen missar att erkänna vikten av brukande av naturen för människors möjlighet att bedriva friluftsliv. För att skapa tillgänglighet till naturen krävs skogsbilvägar och ett brukat landskap. Detta är något som bör belysas i texten.

Idag diskuterar man även skogens ”sociala värden” för t ex friluftslivet. Man glömmer då bort att det även finns både ett ekonomiskt och ”socialt värde” för de som skött och brukat skogen under generationer. Det är inte ”jag” som skogsägare idag som har planterat och skött skogen utan mina släktingar och förfäder.

Ett produktivt jord- och skogsbruk är helt avgörande för landets livsmedelssuveränitet, för produktion av förnyelsebar industriråvara och för att klimatmålen skall uppnås. Jord- och skogsbruket välkomnar ett ökat friluftsliv i markerna. Men det måste ske med stor hänsyn och respekt för det enskilda ägandet och förvaltandet av mark där ett aktivt brukande är fundamentalt för både ekonomi och skogens nytta för upplevelser.

Kommentarer på ”Friluftsmålen”

1. Tillgänglig natur för alla

Kommentar: I Sverige har vi redan idag en hög, närmare bestämt obegränsad tillgänglighet till naturen genom allemansrätten. Denna tillgänglighet förenklas avsevärt tack vare den brukade naturen tex genom att det finns ekonomiska incitament för att underhålla skogsbilvägar och annan infrastruktur som möjliggör för allmänheten att komma ut i naturen, samt att brukande av skogen skapar ett öppet och lättillgängligt landskap.

Föreslagna åtgärder för att ytterligare förenkla för individen att tillgängliggöra sig naturen är logisk i linje med den utveckling som sker i samhället. Länsstyrelsen Skåne lägger förslag om att skapa naturguidningsbroschyr över guidade naturupplevelser i samarbete med ideella föreningar, kommuner m fl. Det skulle vara en värdefull markering gentemot markägare ifall enbart aktiviteter, som sker i samråd med markägare belyses i denna nämnda broschyr och att den fungerar i enlighet med GDPR.

2. Starkt engagemang och samverkan

Inga direkta kommentarer mer än att vi ytterligare vill poängtera vikten av samråd med markägare och företrädare för dessa.

3. Allemansrätten

Utifrån gällande allemansrätt bör man stärka äganderätten och skydda markägaren vid olika intrång, samt att markägarens ekonomiska nyttjanderätt inte får inskränkas. Exempelvis förbjuda terrängcykling, organiserad svamp- och bärplockning osv. Exemplet är många. Nedskräpning måste motverkas, toaletter, sophantering, grill och ledningsplatser måste skötas.

Inte minst är det viktigt att ge markägaren möjlighet att begränsa tillgängligheten till skogs- och naturavsnitt vid exempelvis jakt. Det är även viktigt att upplysa om att smittor kan spridas genom att matrester lämnas kvar i skog och mark, samt om man t ex trampar på djurspillning och då kan sprida salmonella eller, i framtiden, afrikansk svinpest.

Standardskylt borde kunna beställas från länsstyrelsen, som påtalar att det är privat mark och vad allemansrätten innebär och har för skyldigheter.

Följande skrivelse finns att återfinna: ”Tillsynen för att stävja överträdelser av allemansrättens regler är svag. Ett sätt att förbättra tillsynen skulle kunna vara att ge fler personer ordningsvakts befogenheter”.

De ”tillsynsmän” som finns idag är oftast/uteslutande kopplade till naturreservat och nationalparker. Vilken makt har vi som markägare att beivra brott mot allemansrätten egentligen? Bevisbörda, avsaknad av vittnen, hot och långt till närmaste polis är problem som behöver utredas. Vi är tveksamma till tillsynsmän på privat mark, men anser att polisen skall uppgradera brott mot allemansrätten och beivra dessa istället för att avskriva dessa brott i samma stund som anmälan görs.

Det är av stor vikt att utbilda allmänheten, skolungdomar, nyanlända och turister om vad allemansrätten innebär i form av skyldigheter och rättigheter.

4. Tillgång till natur för friluftsliv

I Sverige har vi i princip obegränsad tillgänglighet till naturen. För att ytterligare möjliggöra för allmänhet att nå ut i naturen kan myndigheter, kommuner och friluftsliv, via frivilliga avtal med markägare, anlägga bilparkeringsplatser och motionslingor etc. Betonas skall att allmänhet och friluftsliv alltid skall visa hänsyn till markanvändningen vid olika aktiviteter.

Det skogliga produktionslandskapet håller en jämn åldersfördelning, så den risk som belyses under ”nuläge” borde vara väldigt låg. Ett skyddat landskap med ”hög” skogsålder torde inte ge bättre förutsättningar för friluftsliv. Snarare tvärtom. Var någonstans plockar allmänheten svamp och bär? I det brukande landskapet!

Gång på gång lyfts vikten av ”skyddad” natur fram för friluftslivet. Detta är ett påstående som tål att utmanas. Likaså problematiseras det att endast 5% av Skånes befolkning har skyddad natur inom 300 meter från sitt boende. Detta torde inte vara så konstigt då en stor del av befolkningen är knuten till storbana miljöer. Vi vill återigen påminna om vikten av att värna äganderätten vid all form av planering.

5. Attraktiv tätortsnära natur

Vad är definitionen av ”attraktiv” natur? Det måste vara en högst subjektiv betraktning. Fråga gemene man och det är förmodligen ett gallrat skogsbestånd de refererar till. Det är av högsta vikt att naturen brukas i de urbana närområdena för att allmänheten skall få en uppfattning om och koppling till det brukade landskapet. Det är ingen idé att skapa en felaktig bild genom att försöka åstadkomma onaturliga förhållanden genom att konservera naturen i ett statiskt stadium. Naturen är i ständig förändring genom mänsklig eller naturlig påverkan. Det är en självklarhet att även personer i tätorter skall uppleva naturens förändringar på grund av samspelet med människan i form av brukandet, för att få förståelse för livsmedelsproduktion och skogsproduktion, som förser oss med livsmedel, byggnads -och, förpacknings-material, textilier, grafiskt material och energi.

Vi vill här peka på de målbilder för god miljöhänsyn som tagits fram gemensamt i skogssektorn och samordnats av Skogsstyrelsen särskilt de som relaterar till rekreation och friluftsliv. Målbilderna tjänar som vägledning vid hänsyn och dialog inte minst vid tätortsnära marker. Målbilderna bygger vidare på ett aktivt och hänsynsfullt brukande där exempelvis avtal och andra överenskommelser mellan markägare och kommuner används om behov finns av mer hänsyn än vad en enskild markägare ska behöva ta.

Något som måste förtydligas är innebörden av ordet ”allmansrättslig mark”! Idag gäller allmansrätten redan i all natur. I många reservat och nationalparker finns begränsningar i allmansrätten, i handlingsplanen finns med om att ordningsföreskrifterna för dessa områden skall ses över. Detta är positivt och vi som representerar markägare deltar gärna i denna översyn.

6. Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling

En ekonomisk redogörelse för naturturism efterfrågas, gärna i kombination med en konsekvensanalys av att undanta produktionsmark till dessa ändamål genom reservatsbildningar och annat. De som försörjer sig genom att bruka skog och jordbruksmark kommer att påverkas negativt såväl socialt som ekonomisk.

Självklart borde alla markägarorganisationer LRF, Skåne-Blekinge Jordägareförbund och Södra samt markägare inkluderas i en eventuell ”workshop” kring naturturism.

7. Skyddade områden som en resurs för friluftslivet

Det är högst anmärkningsvärt att skyddade områden anses som en resurs för friluftslivet. Det skulle närmast beskrivas som ett populistiskt och verklighetsfrånvänt antagande. Genom brukande av naturen sker ett tillgängliggörande då både skogslandskapet såväl som jordbrukslandskapet vidhålls välskötta och öppna samt tillgängliga. Detta sker via ekonomiska incitament istället för konstgjord skötsel med hjälp av skattemedel. Likväl är en stor del av biodiversiteten idag knuten till det brukade landskapet, vilket inte är att förringa och ytterst svår (kostsam) att frambringa på ”konstgjord” väg.

Behovet av ytterligare ”skydd” av tätortsnära natur bör förtydligas och ifrågasättas.

Den idag redan skyddade naturen, naturreservat mm borde kunna utnyttjas bättre genom att se över gamla regler och tillåta att allemansrätten gäller även på delar av naturreservaten. Då skulle cykelleder mm kunna anläggas på delar av naturreservaten som är mindre känsliga. Här vill återigen hänvisa till de målbilder som tagits fram i skogssektorn för tätortsnära marker och på ett helt annat sätt tar tillvara och respekterar dialog och kunskap än reservat.

Ett förtydligande av följande skrivelse vore önskvärt: ”Vilt bör förvaltas för att skapa värde för friluftsliv och turism”. Vad innebär det för markägare och hur påverkas skog och mark i Skåne av framför allt klövviltet (vildsvin och hjortdjur).

8. Ett rikt friluftsliv i skolan

Friluftsliv i skolan är av största vikt både ur hälsosynpunkt och för allmänbildandet av kommande generationer. Målsättningen för dylika aktiviteter bör vara att fostra ungdomar om hur man betar sig och visar hänsyn gentemot naturen och markägaren. Dessutom bör tydligare koppling och utbildning göras gentemot den brukande naturen och vad detta tillför samhället, alltifrån livsmedel till byggmaterial, förpackningar, papper och textilier. Budskapet bör vara det essentiella av att bruka naturen för att vi skall kunna bibehålla det samhället vi lever i idag och skapa ett bättre samhälle i framtiden.

9. Friluftsliv för god folkhälsa

Självklart skall friluftsliv premieras men det får inte ske på bekostnad av privat egendom som det är idag. Alltför mycket åverkan sker vid terrängcykling, löptävlingar och annat som organiseras utan markägarens uttryckliga tillstånd och i vissa fall helt utan ersättning. Det är en självklarhet att markägare skall ersättas för skador och störningar som sker vid olika aktiviteter kopplade till friluftslivet. Här bör Länsstyrelsen i Skåne arbeta för att ta fram en ersättningsmodell mellan friluftorganisationer och markägare.

10. God kunskap om friluftslivet

Inga ytterligare kommentarer mer än att kunskap alltid kan förbättras, men att det även bör gälla vad de areella näringarna bidrar med till samhället.

Kommentarer till åtgärder

- Åtgärd 1-6. Vi anser att dessa åtgärder endast skall omfatta markerade leder med existerande markavtal, samt leder som är på kommunal/statlig mark. Allt måste också vara i enlighet med GDPR.
- Åtgärd 7. Det är inte bara viktigt med markägarperspektiv, det finns ingen möjlighet till friluftsliv utan privata markägare. Att utgå från allemansrätten kräver att alla instanser, myndigheter, friluftsanslagstagare, ekoturismföretag samt markägare har samma syn på vad allemansrätten innefattar. Annars talar vi alla om olika saker.
- Åtgärd 7. Även Södra skall finnas med.
- Åtgärd 8–11. Detta är, framför allt, internt för länsstyrelsen hur de vill organisera sig, men det är positivt att markägargorganisationerna har möjlighet att finnas med.

- Åtgärd 13. Kan vara en bra idé om perspektivet är att organisera kommunen så att den verkar för att skydda att markägare inte blir utnyttjade utanför ramen av allemansrätten.
- Åtgärd 14. Bra att öka kunskapen om allemansrätten och vi tycker att Länsstyrelsen i Skåne ska understryka faktumet att markägarnas ekonomiska rättigheter inte får kränkas! Detta måste vara centralt när man talar om rättigheter och skyldigheter inom allemansrätten.
- Åtgärd 15. Vi anser att detta är en bra åtgärd.
- Åtgärd 16. Vi anser inte att detta är en bra åtgärd. Vi vill inte vara poliser och samtidigt vill vi inte ha ”tillsynsmän” som ska springa runt på våra marker och få bestämma vad som gäller.
- Åtgärd 23. Osäker på vad Länsstyrelsen i Skåne vill uppnå. Alla markägare ska naturligtvis följa skogsvårdslagen och visa god hänsyn i samband med avverkningar. Det är lämpligt att öka kunskapen och respekten för skogsbruket som faktiskt skapar de rekreativvärden som man talar om. Inget skogsbruk, inget friluftsliv. Allemansrätten och friluftslivet skall alltid ta hänsyn till de som brukar sin mark.
- Punkt 26. Varför skall ”reservatsbildningar” premieras? Bättre lösning är att i samråd med markägare skapa friluftsområden där kommunerna skriver frivilliga avtal med berörda markägare och arrenderar den mark som krävs. Exempelvis för motionslingor och annat.
- Åtgärd 29. Åtgärden bör strykas. Om workshops kommer att genomföras är det viktigt att markägarorganisationerna finns med.
- Åtgärd 28 samt 30–33. Myndigheterna borde börja med offentligt ägd mark först och privat mark om det finns frivilliga avtal. Utnyttja reservaten och ta ett eget samhällsansvar för friluftslivet och naturturismen. Friluftslivet och naturturismen ska inte utvecklas på privat mark om inte markägaren så vill.
- ***Alla övriga förslag på åtgärder anser vi ska strykas.***

Avslutning

LRF Skåne, Skåne-Blekinge Jordägareförbund och Södra som representerar en mycket stor del av de privata markägarna i Skåne och vill fortsättningsvis föra en dialog med Länsstyrelsen i Skåne om frågor som rör friluftslivet. Allemansrätten finns i svenskt lagrum och den avser vi att följa. Det handlar även om att övriga intressenter, som vill nyttja den svenska naturen, gör detsamma. Inte störa och inte förstöra. Många markägare drabbas när man ständigt och jämt tummar på och försöker tänja på vad allemansrätten innebär. Avarterna är många och det är svårt för berörda markägare att få rätt gentemot exploatörer av naturturism och friluftsliv, intresseorganisationer och myndigheter.

Hans Ramel
LRF Skåne

Susanna Gyllenstierna
Skåne-Blekinge Jordägareförbund

Mats Blomberg
Södra